

Kitabın Asıl Adı
el-Akîdetü'r-Rükniyye
fi Şerhi Lâ İlâhe İllallah Muhammedün Resûlullah

Müellif
Rükneddîn Ubeydullah b. Muhammed b.
Abdülazîz es-Semerkindî

Neşir, Tercüme ve İnceleme
Mustafa Bacaksız

İç ve Kapak Tasarım
Berra Eslem
Talha Burak

İsbn
978-605-7562-44-9

Yayınevi Sertifika No
51260

Baskı Sayısı ve Tarihi
1. Baskı / Aralık 2023

Baskı
Lord Matbaa
Sertifika No: 45501
Maltepe Mah. Davutpaşa Cd.
Emintaş San. Sit. no: 103/430
Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul

**ŞAMİL
YAYINEVİ**

Mehmet Akif Mh. Senem Sok. No:2/A
Çekmeköy / İstanbul T: 0216 642 42 50

www.samilyayinevi.com.tr

العقيدة الركنية

el-Akîdetü'r-Rükniyye

Rükneddin Ubeydullah
es-Semerkindî

AKAİDİN
TEMEL
İLKELERİ

Neşir, Tercüme ve İnceleme
Mustafa Bacaksız

İstanbul - 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ / 13

RÜKNEDDİN UBEYDULLAH B. MUHAMMED B.
ABDÜLAZİZ ES-SEMERKANDÎ'NİN HAYATI / 16

“EL-AKÎDETÜ'R-RÜKNİYYE FÎ ŞERHİ LÂ İLÂHE İLLALLAH
MUHAMMEDÜN RESÛLULLAH” ADLI ESERİN TERCÜMESİNDE
ESAS ALINAN NÜSHA VE YÖNTEM / 21

***

EL-AKÎDETÜ'R-RÜKNİYYE

[MUKADDİME] / 23

[İman]	23
[Allah'a (cc) ve Resûlü Muhammed'e (s.a.s.) Yapılan İcmâlî İman..26	
[Âlem]	27
[Mahlukat İçin Kesbî İlme Sahip Olmanın Üç Yolu Vardır].....	29
[Zarûî Bilgiler Kesbe Dayanmaz]	29
[İlham]	30

***

[BİRİNCİ BÂB]

[İLÂHİYYÂT MESELELERİ] / 31

[Allah'ın Yarattığı Her Şey O'nun Varlığını Gösterir]	31
[Allah Zâtı Gereği Vâcibü'l-Vücûddur].....	31
[Allah Hulûl Etmekten Münezzehdir].....	33

[Allah Araz Değildir]	33
[Allah Yarattılmışlardan Farklıdır]	34
[Allah'ın Zâtı]	35
[Tevhid'in Kemâl Mertebesi]	36
[Allah Bir Mekânda Yer Kaplayan Değildir]	37
[Allah Bir Yönde Değildir]	37
[Beşerî Ruhlar Mütéhayyizdir]	38
[Araz Mütéhayyiz Değildir]	38
[Hakikatlerin Değişmesi Câiz Değildir]	39
[Kıdem Sıfatı]	40
[Müteşâbih Âyetler]	41
[Allah'ın Varlığı Zâtının Aynıdır]	42
[Ma'dûm]	42
[Âlemin Yarattılış Gayesi]	43
[Allah'ın Sıfatları]	43
[Fitrî Bilgi]	45
[Allah'ı Bilme (Mârifetullah)]	45
[Allah'ın Sıfatları Zâtının ne Aynıdır ne de Gayrıdır]	48
[Allah'ın İsmi Müştak Değildir]	49
[Allah Ezelden Ebede Yaratıcıdır]	49
[Hulûl]	50
[Kur'an Allah'ın Kelâmıdır]	51
[Allah'ın Kelâmının İşitilmesi Mümkün müdür?]	52
[Tekvin]	53
[Âlemin Varlığa Gelişi Yoktan Yaratma İledir]	54
[İrade Sıfatı]	55
[Bâkî Sıfatı]	57
[Semi' ve Basar Sıfatları]	58
[Âlemin Yaratıcısı Hikmet Sahibidir]	58
[Allah Külliyatı ve Cüz'îyyatı Bilir]	58
[Allah'ın Malumatı ve Makdûratı Sınırsızdır]	59
[Allah Mümteni' Durumlar ile Vasıflanamaz]	59
[Teklif-i Mâ Lâ Yutak Mümkün müdür?]	60
[Dünyada Suçsuz Olanın Acı Çekmesi]	61
[Allah Âlemdeki Her Şeyin Yaratıcısıdır]	63
[Tevlid]	65

[Öldürülen Kişi Eceliyle Ölmüştür]	66
[Hayır ve Şer Allah Tarafından Yaratılmıştır]	67
[Kulları İçin Daima Faydalı Olanı Yaratması (Salah) Allah'a Vacip Değildir]	69
[Allah'ın Sıfat ve İsimlerinde Çelişki ve Eş Anlamlılık Yoktur]	70
[Allah'ın İsim ve Sıfatları Sonsuzdur]	70
[Allah'ın Sıfatlarında Tedahül Yoktur]	70
[Allah'ın Görülmesi (Rü'yetullah)]	71
[Allah'ın Zâtının Aslı (Kühn)]	72
[Allah Hakkında Bilgi Edinme Yolları]	73
[Allah'ın Uykuda Görülmesi]	73
[Saîd – Şakî]	74
[Allah'ın Kullarını İmtihan Etmesi]	76
[Haram Ürünler Rızık Olarak Değerlendirilebilir mi?]	76
[Üstün Kılma (Tafdîl)]	77
[Teklif Ölene Kadar Devam Eder]	77
[Hata ve Unutkanlıkları Sebebiyle Allah'ın Kullarını Hesaba Çekmesi Mümkün müdür?]	78
[Şükür]	79

***

[İKİNCİ BÂB]

[NÜBÜVVET MESELELERİ] / 83

[Nübüvvet]	83
[Peygamberliğin Şartları]	86
[Muayyen Olarak Bazı Peygamberlerin Tespiti Mümkün müdür?] ..	89
[Velînin Kerâmetinin İmkânı]	90
[Nübüvvetin Gerektirdikleri]	91
[Peygamberlik Zail Olmaz]	92
[Peygamberin Bir Konu Hakkında Hüküm Vermesi (İctihad)]	92
[Peygamberin Uyarılması Onun Doğruluğunun Delilidir]	92
[Resûller Nebîlere Üstün Kılınmıştır]	93
[Peygamberlerin Sıfatları]	94
[Nübüvvet Vehbîdir]	95

[Muayyen Olarak Bazı Nebileri Bazılarından Üstün Tutmak Câiz Değildir]	96
[Miraç]	96
[Peygamberimizin Eşleri Müminlerin Anneleridir]	96
[Velî, Peygamberin Derecesine Ulaşamaz].....	97
[Nübüvvet ve Velâyet Allah'tan Korkmayı Ortadan Kaldırmaz]...97	
Veli, Kendisinin Allah'ın Veli Bir Kulu Olduğunu Bilebilir mi? ...98	
[Mucize Nübüvvet İlişkisi]	99
[Velînin İsmet Sıfatına Sahip Olması Zorunlu Değildir].....	99
[Velînin Velâyetinden Azledilmesi Câiz midir?]	99
[Hilâfet].....	101
[Hilâfetin Şartları]	101
[Halifenin Seçilme Şekilleri]	102

***

[ÜÇÜNCÜ BÂB] [SEM'İYYÂT MESELELERİ] / 105

[Sem'îyyât ile Alakalı Meseleler]	105
[Beşer ve Meleklerin Üstünlükleri Meselesi]	106
[Bütün Semavî Kitaplara İman Etmek Farzdır]	106
[Nesh]	107
[İmanın Hakikati ve Buna Tabi Olan Hükümler]	108
[Akıl Sahibi ve Bulûğa Ermiş Cahil Kişinin Yaraticısını Bilmemesi Mazur Görülemez]	109
[Bilgi İman İlişkisi]	110
[Ölüm veya Felâket Gibi Korkulu Musibet Durumlarında Yapılan İman (Be's) Makbul Değildir]	110
[Muvâfât]	111
[İmanda Artma ve Eksilme].....	112
[Kötülükler İyilikleri Silmez]	113
[İman ve İslâm Birbirini Gerekli Kılar].....	113
[Havf ve Recâ İmanın Gerekliliklerindedir]	113
[İmanda İstisna]	114

[İman Eden Günahkâr Mümin Ebedi Olarak Cehennemde Kalır mı?]	114
[Kible Ehlinin Tekfir Edilmesi Câiz Değildir]	115
[Kâfirler Ne ile Sorguya Çekilecek]	115
[İbadetlerin Kabulü]	116
[Kulun Allah İçin Olan İtaati/İbadeti Cenneti Kazanmaktan Daha Şereflidir]	116
[İyilikler Kötülükleri Silmesine Rağmen Kötülükler İyilikleri Silmez]	117
[Dua]	117
[Peygambere Salât]	119
[Kabir Ziyareti]	119
[Tevbe]	119
[Bir Günah İçin Yapılan Tevbe Geçerlidir]	120
[Katilin Tevbesi]	120
[Büyük Günahlar İçin Yapılan Tevbe Küçük Günahların Affedilmesini Gerektirmez]	120
[Kör /Âma'nın Harama Bakmaktan ve İktidarsızın Zina Yapmaktan Tevbe Etmesi]	121
Çeşitli Meseleler: [İlim Talep Etmek Farzdır]	121
[İlim Amel İlişkisi]	122
[Gaybı Sadece Allah Bilir]	122
[Helâl Kazanç]	122
[Cansız Varlıkların Allah'ı Tesbih Etmesi]	123
[Cin ve Şeytanların Varlığı]	123
[Sihir ve Nazar]	124
[Âlem Bir Mekânda Bulunmaz]	124
[Âlemdaki Bütün Cisimler Bir Cinstir]	125
[Mahlûkatın Bir Kısımının Diğer Bir Kısımına Üstünlüğü]	125
[Âhiret Ahkâmı]	126
[Ruhların Meskeni]	126
[Kabir Sorgusu Haktır]	127
[Kabir Azabı Haktır]	128
[Kıyamet]	128
[Hesap Defterlerinin Okunması Haktır]	130

]Hesap Haktır]	130
[Bedenler Ruhlarıyla Beraber Diriltilecektir]	131
[Çocuklar ve Deliler Diriltilecektir]	132
[Dirilişte Âzaların Bir Araya Getirilmesi].....	133
[Haşır]	134
[Amellerin Tartılması]	134
[Muhâsamât/Anlaşmazlıklar]	135
[Sırât]	136
[Havz-ı Kevser Haktır]	136
[Mukadderat].....	137

***

KAYNAKÇA / 139

ÖNSÖZ

Bütün övgüler göklerin ve yerin nûru olan Rabbimize, salât ve selâm ise O'nun en büyük mesajı olan Peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e (s.a.v) olsun. İnkâr, insanı helâk eden bir aldatmaca ve zehir, iman ise insana güç ve huzur veren bir şifadır. Bunları tercih etme hakkı ise insana verilmiştir. Bu sebeple dileyen aydınlığa, dileyen ise karanlığa yönelebilir.

İnsanların düşünceleri çeşmeler gibidir. Bir kısım çeşmeden tatlı, bir kısmından şifalı, bir kısmından bulanık ve bir kısmından zararlı su fışkırdığı gibi düşüncelerden de aynı şekilde faydalı ve zararlı etkiler meydana gelir. Bazı düşüncelerin etkileri tatlıdır, ruha neşe verir. Bazıları da zor olmakla beraber insanı hakikate götürdüğünden ötürü yararlıdır. Bazı düşüncelerin etkileri ise fitneye, fesada, bozgunculuğa, geçici zevklere ve şerre teşvik eder. Bu sebeple insanın kendi sağlığı için titiz davranıp her çeşmeden su içmediği gibi dünya ve ahiret mutluluğu içinde düşüncelerin etkileri hususunda titiz davranması gerekir. Çünkü insan, bedenini maddi açıdan beslediği gibi ruhunu da mânevî olarak beslemelidir. Ayrıca her uygarlık sisteminin bir düşünme metodolojisiyle şekillenen evrensel bir vizyonu olduğu için kendisine rehberlik eden temel ilkeleri vardır. Bu sebeple temel ilkelerden ve değerlerden habersiz olmak kişinin durduğu yeri silikleştireceği için inandığı değerler çerçevesinde hakikate ulaşma yolunda karşılaşacağı engelleri aşmasına imkan vermeyecektir. Zira İslâm'ın ifade ettiği ilke, prensip ve değerler ile onun belirttiği düşünce metodolojisine ilgi ve farkındalık eksikliği müslümanların modern hayatta karşılaştığı

soru/nlara cevap verememesine ve ifade ettiği söylemlerin çelişkilerle dolu olmasına sebebiyet vermiştir. Bu sebeple ifade ettiğimiz bu hususların belli bir metodoloji çerçevesinde doğru bir şekilde idrak edilmesi bir zorunluluktur. Bu farkındalık ise ancak akâid ilkeleri çerçevesinde doğru ile yanlışın birbirinden ayırt edilmesi ile mümkündür.

İslâm akâidini oluşturan temel esaslar Kur'ân-ı Kerîm'de ve hadislerde yer almıştır. Bu esasları ele alıp inceleyen akâid/kelâm ilmi, İslâmî ilimlerin temelini teşkil eder. Çünkü akâid/kelâm eserleri bize neye, nasıl ve niçin inanmamız gerektiği hakkında bilgiler sunmaktadır. Bu eserlerin ise toplumun her düzeyi tarafından okunup anlaşılması, tahkiki imana giden yolda bir zorunluluktur. Bununla birlikte toplumun her kesimini kapsayacak bir akâid eserinin yazılabilmesi için yazarın akâid ilminde uzman olduğu gibi İslâmî ilimlerin normatif yönünü inceleyen fıkıh, fıkıh usulü ile yaşantı boyutunu temsil eden tasavvuf ilminde de mâhir olması gerekir. Zira kâmil iman; hukuk, düşünce ve yaşantıyla iç içedir. İfade ettiğimiz bu hususları kendinde barındıran eserlerden biri de tercüme ederek istifadeye sunduğumuz *“el-Akâidetü'r-Rükniyye fî şerhi lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah”* adlı akâid eseridir. Bu eser; fıkıh, fıkıh usulü, akâid/kelâm, tasavvuf ve tefsir alanında eserler vermiş, kendi döneminin en önemli şahsiyetlerinden biri olan Mâtürîdî âlim Ebû Muhammed Rükneddîn Ubeydullah b. Muhammed b. Abdilazîz es-Semerkindî (ö.701/1301) tarafından kaleme alınmıştır.

Tercümesini yaptığımız *“el-Akâidetü'r-Rükniyye fî şerhi lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah”* adlı eser, akâidden kelâma geçişte kullanılabilecek önemli ders kitaplarından birisidir. Eser, temelde bir akâid eseri olmasına rağmen önemli meselelerde ortaya konulan iddiaların temellendirilmesinde kelâm ilminin yöntemlerine başvurmaktadır. Bu sebeple eser, akâid ilminden sonra eğitimine başlanılan kelâm ilmi için bir ön hazırlık görevi görmektedir. Bu eseri önemli kılan hususlar-

dan birisi de Semerkandî'nin medresede ders veren bir âlim olmasıdır. Zira bu durum eserin sistematik bir ders kitabı niteliğinde hazırlanmasına vesile olmuştur. Eser aynı zamanda Mâtûrîdî geleneğinin en geniş ve en kapsamlı akâid eserlerinden biridir.

Eserin muhtevası; ilahiyât, nübüvvet ve sem'iyât olmak üzere temelde üç bölümden oluşmaktadır. Her bölüm ise kendi içinde "fasıl" şeklindeki konu başlıkları ile birbirinden ayrılmaktadır. Bir akâid eseri olması hasebiyle eserde âyet-i kerime ve hadislerle sıklıkla başvurulmuş, bazı konularda doğrudan söz konusu nakillerle delil getirilmiştir. Ayrıca genel okur kitlesi ile lisans düzeyindeki ilahiyat öğrencilerinin daha iyi istifade edebilmesi için eserde sıklıkla açıklamalı dipnotlara yer verilmiştir. Dipnotlardaki kavramlar umumiyetle "*Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nden*" faydalanılarak oluşturulmuştur.

Sözlerimin sonunda bu eserin tercüme edilmesi için beni teşvik eden "*Tefekkür Kelâm Araştırmaları Merkezi*" başkanı değerli hocam Melikşah Sezen'e, kelâm ilminde bana yol gösteren ve beni destekleyen kıymetli hocam Prof. Dr. Hulusi Arslan'a, tercüme esnasında görüş alışverişinde bulunduğumuz değerli dostum Arş. Gör. Fahrettin Arı'ya ve emeği geçen diğer değerli hocalarıma ve öğrencilerime teşekkür eder, Allah Teâlâ'dan sa'yimizi meşkûr etmesini dilerim.

Yüce Allah'tan düşünce, davranış ve çalışmalarımızı sırat-ı müstakim üzere sabit kılmasını, vahiy ve akıl sayesinde hakikat nuru ile bize yol göstermesini, kalplerimizi takva ve samimiyet ile doldurmasını, bizi yanlış konuşmaktan muhafaza ederek hak ve hakikatin tarafında olup onu savunmamızı bize nasip etmesini diliyoruz.

Mustafa Bacaksız

Amasya ve Ergani

2023

RÜKNEDDİN UBEYDULLAH B. MUHAMMED B. ABDÜLAZİZ ES-SEMERKANDÎ'NİN HAYATI

Kadim tarihsel şahsiyetler üzerinde yapılan çalışmalar, kendi içinde birçok zorluğu barındırmaktadır. Çünkü matbaanın icat edilmemiş olması ve geçmişin tarihe yön veren olgularından biri olan savaşların varlığı, müelliflerin eserleri ve hayatlarının eksiksiz bir şekilde günümüze ulaşmasını engellemiştir.¹ Ubeydullah b. Semerkandî de ifade ettiğimiz bu hususlardan nasibini almasına rağmen tarihî kaynaklarda az da olsa onun hakkında bazı bilgiler mevcuttur. Rükneddîn Ubeydullah b. Muhammed es-Semerkandî'nin doğum tarihi ile doğum yeri hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte Semarkandî künyesinden dolayı Semerkantlı olabileceği tahmin edilmektedir. Semarkandî, öğrenim hayatının ilk yıllarını tamamladıktan sonra bulunduğu bölgeden ayrılarak Bağdat'a gelmiştir. Bağdat'a geldiği ilk dönemlerde Müstansırıyye Medresesi'nde Muzafferüddin İbnü's-Sââtî'den ders aldığı nakledilmektedir. Bu süreçten sonra eğitimini tamamlayan Semarkandî, Dımaşk'a gidip yerleşmiştir.² Hocalık serüvenini önceleri camilerde, sonraları ise Zâhiriyye Medresesi'nde müderrislik

---

¹ Klasik kaynaklarda Semerkandî hakkında neredeyse birbirinin aynısı olan az bir malumat bulunmaktadır. Nitekim dipnotlarda atf yaptığımız eserlerin bu konu hakkındaki muhtevası neredeyse birbirinin aynısıdır.

² Mustafa Sinanoğlu, "Ubeydullah b. Muhammed es-Semerkandî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/480-481.

yaparak devam ettiren Semerkandî, zamanla kendi döneminin önde gelen âlimlerden biri haline gelmiştir. Semerkandî'nin kendi dönemindeki en önemli ve etkin alimlerden olmasının sebeplerinden birisi de ilmi vukufiyetinin yanında âbid ve salih bir mümin olarak hayatını idame ettirmesidir.³ Nitekim onun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin dışındaki zamanlarda gününü zikir ve namaz ile geçirerek sıklıkla oruç tuttuğu rivayet edilmektedir.⁴

Müteahhir dönemi Mâtürîdî geleneğinin önde gelen simalarından biri olan Semerkandî, ilmî vukufiyeti ve güzel ahlâkından dolayı "şeyh" künyesi ile anılmıştır. Bunun yanı sıra camilerde ders halkaları oluşturan Semerkandî'nin derslerine birçok öğrenci katılmıştır. Semerkandî'nin Şâfiî/Es'arîlerin yoğunlukta olduğu Bağdat ve Dimaşk'ta dersler vermesi, Mâtürîdî eğitim geleneğinin devam ettiğinin güzel bir örneğidir. Hayatının ilerleyen yıllarında Nûriyye Medresesi müderrisliğine tayin edilen Semerkandî, buradaki görevine başladıktan altı gün sonra Ali el-Havrânî tarafından suikaste uğrayarak hayatını kaybetmiştir. Bu olaydan sonra yapılan soruşturmalar sonucu suçunu itiraf eden katil, işlediği cinayetten dolayı kısas olarak idam edilmiştir.⁵

Kelâm, fıkıh, tefsir, hadis ve tasavvuf alanında eserler telif eden Semerkandî'nin çok yönlü bir âlim olmasından dolayı İslâmî ilimlerin geneline yönelik derin bir vukûfiyetinin bulun-

³ Ebü's-Safâ (Ebü Saîd) Salâhuddîn Halil b. İzziddîn Aybeg b. Abdillâh es-Safedî, *A'yânü'l-'asr ve a'vânü'n-nasr*, thk. Ali Ebü Zeyd vd, (Beyrut: Darü'l-Fikri'l-Muasır, 1998), 3/207-208.

⁴ Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed İbn Hacer el-Askalânî, *ed-Dürerü'l-kâmine fi a'yani'l-maidetü'l-samine*, (Saydarabad: Dâiretü'l Maârifü'l-Osmâniyye, 1972), 2/433.

⁵ Ebü'l-Mefâhir Muhyiddîn Abdülkâdir b. Muhammed b. Ömer en Nuaymî ed-Dimaşkî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris*, (Beyrut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1990), 1/419, es-Safedî, *A'yânü'l-'asr ve a'vânü'n-nasr*, 3/207-208.

duğu bilinmektedir. Aynı zamanda toplum ve öğrencilerle içe içe olmasından dolayı toplumun ihtiyaçlarını doğru bir şekilde tespit edip bu tespitlerini eserlerine yansıtmıştır. Özellikle kelâm eserlerinde kelâm ile tasavvufu mecz ederek eserlerini toplumun her kesiminin anlayabileceği şekilde telif etmiştir. Bu bağlamda “Şerhu'l-esmâ'i'l-hüsnâ” ile “el-Akîdetü'r-Rükniyye” adlı eserleri örnek gösterilebilir. Ayrıca Semerkandî'nin müderris (öğretmen) olması eserlerinin sistematik olmasına vesile olmuştur. Bu sayede Semerkandî'nin eserleri istifadesi yüksek olan eserler haline gelmiştir. Fikirlerinin genel eksenini Hanefî/Mâtürîdî çizgide bulunmasına rağmen kendine ait bir orijinalitesi bulunan Ubeydullah b. Semerkandî birçok eser telif etmiştir. Kaynaklarda Semerkandî'nin ölüm tarihi hicri 701 yılı olarak gösterilmektedir.⁶ Semerkandî vefat ettiğinde ardında birçok öğrenci ve eskimeyen eserler bırakmıştır. Eserleri, çağlar geçmesine rağmen günümüzde okunmaya devam etmektedir. Bu vesileyle ilmi mirasa katkılarından dolayı Allah Teâlâ'dan Şeyh Semerkandî'nin makamını âli etmesini niyaz ediyoruz.

Eserleri

1. *el-Akîdetü'r-Rükniyye fî şerhi lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah*. Eser, Mustafa Sinanoğlu tarafından tahkik edilerek İsam Yayınları tarafından yayınlanmıştır (İstanbul 2008).
2. *'Akâ'idü's-Şeyh Rükneddîn es-Semerkindî*
3. *Şerhü'l-Esmâ'i'l-Hüsnâ*
4. *Risâle fî'l-îmân ve'l-küfr*
5. *Risâletü'l-'ubûdiyye*

⁶ Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâil b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr el-Kureşî ed-Dimaşkî, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, thk. Abdullah Abdulmuhsin et-Türkî (Kahire: Dârü'l-Hicr, 1998),18/7-8.

6. *Risâletü't-tevbe*
7. *Risâletu'l-Melekût*
8. *Risâle fi Beyâni enne kalbe'l-Ademi ve'l-Cinni beyne İsbâ'ayni*
9. *Risâle fi'r-rûh*
10. *er-Risâletü'l-insâniyye*
11. *Risâle fi hakîkati'l-âlem*
12. *Câmi'u'l-usûl*. İsmet Garibullah ŞİMŞEK tarafından tahkik edilen eser İsam Yayınları tarafından yayınlanmıştır (İstanbul 2020).
13. *el-Kavâ'idü'l-fikhiyye*
14. *İ'câzü'l-Kur'ân*
15. *Tefsîrü's-Semerkindî*
16. *Mûlahhas min Şerhi Me'âni'l-âsâr*
17. *Garîbü'l-Kur'ân*. Eser, yüksek lisans tezi olarak Mustafa ARICAN tarafından tahkik edilmiştir. (Sivas 2021)..

***

“EL-AKÎDETÜ’R-RÜKNİYYE FÎ ŞERHİ LÂ İLÂHE İLLALLAH MUHAMMEDÜN RESÛLULLAH” ADLI ESERİN TERCÜMESİNDE ESAS ALINAN NÜSHA VE YÖNTEM

Müteahhir dönemi Mâtürîdî akâid/kelâm düşüncesinin en önemli eserlerinden biri olan “*el-Akîdetü’r-Rüknîyye*” toplu- mun ihtiyaç duyduğu temel akâid ilkelerini ve delillerini bir- likte okuyucuya sunmaktadır. Bu sebeple eserin tercümesinin faydalı olması için pür dikkat çalışılmış ve eserin el yazmaları dikkatle kontrol edilmiştir. Eserin tercümesinde esas aldığımız el yazması, Süleymaniye Kütüphanesi Şehid Ali Paşa bölümün- de 1691 numara ile kayıtlı olan nüshadır. Bu nüshanın tercih edilmesinin nedeni, diğer nüshalar içerisindeki en eski tarihli ve neredeyse eksiksiz nüsha olmasıdır. Ferağ kaydında eserin 743/1342 tarihinde Muhammed adlı müstensih tarafından is- tinsah edildiği belirtilmektedir.⁷ Ayrıca bu nüshayla birlikte çe- virisini yaptığımız eserin şerhi mahiyetindeki “*Akâ’idü’ş-Şeyh Rükneddîn es-Semerkandî*” adlı el yazması da tercümede kapalı olan yerlerin daha iyi anlaşılması amacıyla kullanılmıştır. Bu eserden alıntılanan bilgiler yer yer dipnotlarda gösterilmiştir. Bu el yazması, Süleymaniye Kütüphanesi Cârullah Efendi ko- leksiyonunun 1248 numaralı kısmında bulunmaktadır. “*el-Akîde- tü’r-Rüknîyye*” adlı eserin tahkikli neşri ise 2008 yılında Musta- fa Sinanoğlu hocamız tarafından yapılmıştır.

Eserin ders kitabı olarak kullanılabilme niteliğini haiz olmasından hareketle çeviride mümkün olduğu ölçüde asıl metne bağlı kalınmakla beraber bazı ifadelerin Türkçeye ak-

---

⁷ Ebû Muhammed Rükneddîn Ubeydullâh b. Muhammed b. Abdilazîz es-Semerkandî, *el-Akîdetü’r-Rüknîyye fî Şerhi Lâ İlâhe İllallah Muham- medün Resûlullah*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1691, vr. 59b).

tarımında anlaşılabilirliğin artırılması amacıyla yapılan müdahaleler [ ] köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Ayrıca İslâmi ilimler ve ilahiyat öğrencilerinin kavramlara aşinalıklarının artırılması için kavramların orijinaline ( ) parantez içinde yer verilmiştir. Eserde akâide dair temel ilkelerin veciz bir şekilde sunulması sebebiyle bazı ilke ve tanımlar dipnotlarda açıklanmıştır. Eserin konu başlıklarının belirlenmesinde ise genellikle paragrafın ilk cümlesine ya da paragrafı yansıtacak bir kavrama başvurulmuştur. Son olarak eser, akâidin temel ilkelerini barındırdığı için eserde ele alınan her bir mesele müstakil bir ders konusu olma hüviyeti taşımaktadır. Bu duruma binaen eserde yer alan konuların üzerinde iyice düşünülmesi ve akabinde diğer konulara geçilmesi tavsiye edilmektedir.

***

EL - AKÎDETÜ ' R - RÜKNİYYE

[MUKADDİME]

Bismillahirrahmanirrahim

Varlığı, kâinatın şahitliğiyle aşikâr (*zâhir*); mahiyeti, nübüvvet nuruyla aydınlanmış aklî ve naklî delillerle dahi bilinmesi imkânsız olduğu için gizli (*bâtın*) olan Allah'a hamdolsun.

Cümle enbiyâ-i kiram ve yüce melekler, Allah'ın âlî sıfatlarının ve zâtının aslını (*künh*) ve en güzel isimlerinin (*es-mâ-i hüsnâ*) hakikatini bilmede hayrete düşmüşlerdir. Salât ve selâm “[Allah'ım] Sana olan övgüleri sayamam”⁸ diyerek aczini itiraf eden yeşil gölgeliklerin ve geniş tozlu yeryüzünün tüm sakinlerinden üstün olan peygamberlerin sonuncusu Muhammed'e ve kıyamete kadar gökyüzünün yıldızları olan âline ve ashâbına olsun.

Allah'a muhtaç kul, Ubeydullah b. Muhammed b. Abdülazîz es-Semerkindî –Allah onu mağfîret kisvesine bürüsün, cömertliği ve rahmetiyle onu doğruluk makamına erdirtsin. Şüphesiz Allah, kerim ve çok lütufkâr ve ihsanı bol olandır (Mennan)– *Fî şerhi lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah* adlı eserinde [ilk konu olan iman meselesini ele almaya başlayarak] şöyle der:

Fasıl: [İman]

İman; Allah'ın varlığına ve O'nun kemâl sıfatlarına şehadet etmek, Allah'ın resûlü Muhammed'in nübüvvetine ve on-

---

⁸ Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *Sahih-i Müslim*, thk. Muhammed Fuad Abdülbâki (Beyrut, Dâru İhyâu't-Türâsi'l-Arabî, 1374/1955), Salât, 42 (No. 486).

dan tevâtürle nakledilen haberlere şeksiz şüphesiz inanmak, meşhur haberleri itmi'nân yolu ile kabul etmek ve ehline maruf şartları sağlayan âhâd rivayetlere ise ağır basan bir kanaat (*zann-ı galîp*) ile şehadet etmektir. Allah'ın resûlü Muhammed'e (s.a.s.) iman; cümle enbiya ve resûllere, bütün semavî kitaplara, âhîret gününe ve o günde gerçekleşecek olan hadiselere inanmak anlamına gelir. Allah'a ve O'nun kemâl sıfatlarına iman ise hayrı ve şerri ile kâinatın O'nun tarafından takdir edildiğini tasdik etmektir.⁹

9 Hayır ve Şer: Ehl-i Sünnet'e göre ister kötülük olsun isterse de iyilik olsun meydana gelen her şey Allah'ın takdiri iledir. O'nun yaratması olmadan kâinatta herhangi bir şeyin meydana gelmesi mümkün değildir. Bu sebeple hayrı da şerri de yaratan yani onu varlık sahasına çıkararak Allah Teâlâ'dır. Çünkü Allah Teâlâ, evrenin yapısını iyilik ve kötülüklerin meydana gelmesine uygun olacak şekilde yaratmıştır. İnsan özelinde düşündüğümüzde Allah Teâlâ, yeryüzünde akıl ve irade bahşettiği insana iyilik ve kötülük yapma potansiyelini vermiştir. Eğer insana iyiyi ve kötüyü seçme hakkı verilmeseydi insanın dünyaya gönderilişi hikmetine ters düşerdi. Bundan dolayı insan, özgür irade ile yaratılmıştır. Bu özgür irade sonucu isteyen kişiler iyiliğe, isteyenler de kötülüğe yönelebilirler. Kötülükler, kulların kendi iradelerini kullanmalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü; adaletin, hikmetin, imtihanın ve yaratılış gayesinin gerçekleşmesi kişilerin özgür olarak istediklerini seçmeleriyle mümkündür. Bu sebeple bir kul iyi olsun veya kötü olsun fark etmeksizin bir fiilî işlemek istediğinde kendi iradesiyle o fiile yönelerek kesb eder, Allah Teâlâ da bu fiilî meydana getirir.

İnsanın doğrudan müdahil olmadığı doğal kötülük olarak isimlendirilen kötülükler de aynı şekilde insanların kendi elleriyle yaptıklarının bir sonucudur. Nitekim Allah Teâlâ Rum suresinin 41. âyet-i kerimesinde şöyle buyurmaktadır: (İnsanların kendi elleriyle yaptıkları yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu; böylece Allah-dönüş yapınlar diye- işlediklerinin bir kısmını onlara tattırıyor.) Buna binaen gerek şehirlerde gerekse kırsal kesimde bozulmanın yaşanması, kaynak sularının azalması; kıtlık, deprem, yangın, sel gibi felâketlerin ve ölümlerin çoğalması; geçim sıkıntısının artması, her şeyin bereketinin kaçması insanın yeryüzündeki düzeni kendi elleriyle bozmasının sonucunda gerçekleşmektedir. Kullar bu fillere

Hız. Muhammed (s.a.s.), Cebrail'in (a.s) "İman nedir?" sorusuna şöyle cevap vermiştir: "...iman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, âhiret gününe ve hayrı ve şerri ile kaderin Allah'tan olduğuna inanmandır."¹⁰

Her kim Allah'a, O'nun kemâl sıfatlarına ve Muhammed'in (s.a.s.) nübüvvet ve risaletine şahadet ederse o kişi özü itibariyle kâmil bir imana sahiptir. İmanda her ne kadar sıfatları ve nurları nispetinde artma ve eksilme olsa da onun özünde (mahiyet) artma ve eksilme olmaz.

[Fasıl]: [Mukallidin İmanı]

Başkalarını taklid ederek iman eden kimse (*mukallid*) her ne kadar delile dayanarak iman etmeyi (*istidlal*) terk ettiği için günahkâr olsa da tercih edilen görüşe göre mümindir. Çünkü mukallid, kesin ve şüphesiz bir tasdiğe (*câzim*) sahip olduğundan imanın özü (*mahiyeti*) onda bulunmaktadır. Nitekim bir şeyin mahiyet yönünden tam bir şekilde bulunması, onun hakikatte de mevcûd olduğunu gösterir. Bu sayede o kişi, Allah'ın

---

yönelip onları kesb ettikleri için Allah Teâlâ da bu fiilleri ve bu fillerin etkilerini yaratmaktadır. Bu meselenin daha iyi anlaşılması için kesb ve halk kavramlarının açıklanması gerekmektedir.

Kesb: Sözlük anlamı olarak kazanmak ve elde etmek gibi anlamlara gelen kesb, mümkün bir durumun meydana gelmesi için kulan sebeplere başvurması sonucunda faydalı veya zararlı kazandığı ve elde ettiği bütün maddi ve manevi şeylerdir. Bu sebeple kesb, Allah'ın kula vermiş olduğu kudretin tesiriyle kulan yönelip de bir vâsıtâ ile elde ettiği kazanımlarıdır.

Halk/Yaratma: Sözlükte "yaratmak, meydana getirmek, bir şeyden yeni bir şey icat etmek gibi anlamlara gelen halk, varlık ve eylemlerin yok iken, Allah'ın onları yoktan yaratarak varlık sahasına çıkarılması anlamında kullanılmaktadır. Bu sebeple insanın fiilleri yokken hiçbir şey ihtiyâc duymadan onların meydana gelmesini sağlayan Allah'tır. Bu fiillerin kesb yönü ise insanın sebeplere başvurması sonucu kendi iradesi ile bunlara yönelip elde etmesiyledir.

¹⁰ Müslim, İman, 1 (No. 8).